

SKANDERBORG SLOTSKIRKE

KIRKERNE I SKANDERBORG

Skanderborgs to gamle bykirker Skanderup og Slotskirken er ikke alene udgangspunkt for det folkekirkelige liv i byen, men sammen udgør de også den historiske del af byens navn Skanderborg – borgen ved Skanderup.

Dertil kommer Kirkecenter Kirkebakken og Kirkecenter Højvangen, som knytter til ved kirkernes og byens udvikling.

SKANDERBORG SLOTSKIRKE

I den sydøstlige fløj af Skanderborg Slot indrettede kong Frederik II i 1572 et slotskapel som afslutning på den omfattende ombygning af den gamle borg, hvis oprindelse strækker sig tilbage til Valdemarstiden. Middelalderborgens hvide tårn stod strategisk godt placeret på øen Slotsholmen og indgik i de senere ændringer frem til 1767.

1746 (J.J. Bruun på Skanderborg Museum)

Slottets historie

Det var på den gamle Skanderborg, at dronning Dagmars dreng i 1212 iflg. folkevisen hentede kong Valdemar Sejrs til dronningens dødsleje i Ribe. Og det var her, marsk Stig i 1286 meddelte dronning Agnes om drabet på kong Erik Glipping. Det var også her, at Niels Ebbesen faldt i et stort slag i 1340 i et forsøg på at befri borgen fra holstensk besættelse.

Efter reformationen påbegyndte Frederik II i 1562 opførelsen af et moderne slot med plads til hof og rigsråd mv. på stedet. Hovedfløjen fik tre etager med riddersal over slotskapellet. Af den gamle middelalderborg blev kun enkelte murrester og det store hvide tårn tilbage. Til ombygningen hentede kongen sten og tømmer fra Øm Kloster, som var

blevet nedlagt efter reformationen 1536. Slotskapellet, der blev indrettet i den nye kongefløj, er sandsynligvis indviet 1572. Under kongeparrets næste juleophold på slottet 1574 nedkom dronning Sofie med prinsesse Anna, der under stor fest blev døbt i Slotskapellet den 23. januar 1575. Hun blev 1589 gift med kong Jakob VI, hvorved hun 1603 blev dronning af Skotland og England.

Slotskapellet bliver sognekirke

Da Skanderborg Slot blev nedrevet i 1767, havde byens borgere forinden fået kongens tilladelse til at bruge slotskapellet som sognekirke. Byens sidste ritmester skænkede bl.a. kirken et fornemt orgel bygget af Wroblewsky. Orgelfacaden står uforandret, men orglet blev i 1971 ombygget af orgelbygger P.G. Andersen. Ved donationen sikrede ritmesteren, at familien

von Pultz for evig tid kunne få gravfred nederst i kirkens tårn, der oprindeligt var et af slottets flankeringstårne.

Af det oprindelige kirkeinventar i fornem højrenæssance er stolegavlene med rigsvåben og kongens valgsprog samt prædikestolen bevaret. I 1800 blev kirken restaureret efter et forlæg af Jens Hiernøe. Ved den lejlighed blev prædikestolen flyttet op over alteret. Døbefonten er udformet af M.G. Bindsbøll og skænkede kirken i 1851. Alterbilledet af Jens Nielsen "Korsfæstelsen" blev ophængt i forbindelse med den seneste restaurering i 1971.

Kirkens nye antependium er udført af væver Hanne Vedel i 1991. Frederik IV blev 1712 viet til venstre hånd med Anna Sophie Reventlow i Slotskirken. Ved de kirkelige højtidere anvendes det antependium, som kongen senere skænkede

kirken 1718 sammen med en rød messehagel med krucifiks. Begge dele er broderet med guld og sølvtråde. Antependiet bærer kongens kronede spejlmogram med valgsproget: Dominus mihi adjutor – Herren er min hjælper.

Antependium 1718

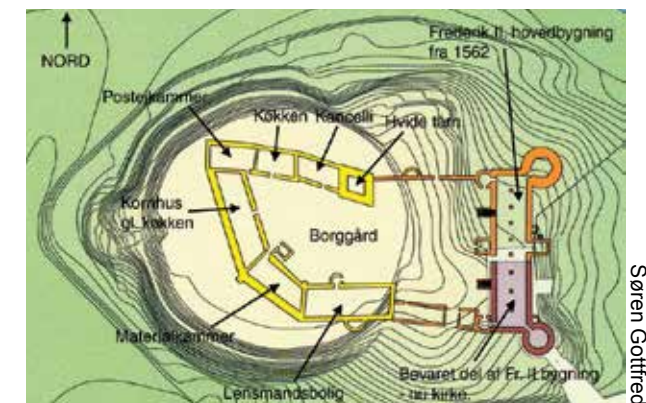
1845 rejste man en mindestøtte for Frederik VI på Slotsbanken. Busten og basrelieffer er modelleret af Bertel Thorvaldsen og teksten skrevet af B.S. Ingemann.

Under kirken er den gamle borgkælder indrettet til krypt og kapel. Glasmosaikrudderne "De fire livsaldre" er udført af billedhugger Foersom Hegndal.

I 2007 fik kirken skænket en komposition af Jens Nielsen med titlen "Før Himmelfarten". Det trefløjede hovedværk er ophængt i krypten, to tilhørende billeder er ophængt i Kirkecenter Højvangen.

JHL 2012

Søren Gottfred

Skanderborg Sogns Kirkekontor

Kirkebakken 4, 8660 Skanderborg
Tlf. 8652 0212
www.kirker-skanderborg.dk

SKANDERUP KIRKE

SKANDERUP KIRKE

Kirken, der antageligt er opført i midten af 1100-tallet, bestod oprindeligt af apsis, kor, skib og tårn. Bortset fra tårnet, er de oprindelige bygningsdele bevaret. En nu forsvunden loge i forbindelse med kirkens ældste udsmykning tyder på nær forbindelse til den kongelige borg.

Kirkens romanske del er opført i frådsten. I senmiddelalderen er det romanske tårns øvre del nedrevet, og skibet forlænget mod vest. Ved skibets nye vestgavl opførtes et styttetårn, der ligesom skibets forlængelse er i munkesten. Koret er afsat med påfaldende skævhed. Det hesteskoformede apsis har bevaret sit murede hvælv samt tre små cirkelvinduer og står i sin oprindelige form ganske unik i dansk kirkearkitektur. Sideskibet er opført som våbenhus omkring reformationen.

Kirkens orgel på 14 stemmer er bygget i 1978 af Th. Frobenius. Ved opsætningen blev en del af skibet udnyttet til våbenhus.

De nyrestaurerede kalkmalerier på korets og skibets nordvæg er fra omkring 1200. Motiverne, der er enestående i nordisk kirkekunst, stammer fra de apokryfe skrifter og senere apostellegenders beretninger om Paulus og Peters færden i Antiokia og Rom. I koret prædiker Peter i Antiokia, og i skibet ses scener fra Rom med kampen mod Simon Mager og Peters korsfæstelse med hovedet nedad. I lavfrisen over den storslåede døbefont ses en kampscene centeret omkring en falden ridder.

Billedet midtskibs er fra o. 1480 og viser Kristus som smerdensmand – antageligt har der her været et Kristi legemsalter. Fra samme tid findes der bag orglet våbenskjolde tilhørende familierne Rosenkrantz og Gyldenstjerne.

Altertavle fra 1650 samt prædikestol, lydhimmel og epitafier stammer fra Peder Jensen Koldings værksted. Altertavlen med de fire evangelister er skænket af skriver Borum på Åkær og prædikestolen af slotsskriver Clemendsen. Begge har tillige ladet ophænge et gravminde – nærmest orglet ses Clemendsen med begge sine hustruer. Epitafierne vidner om, at kirken har været sognekirke for købstaden før Slotskirken blev sognekirke.

I 1992 fik kirken et nyt antependium til alterbordet, der er opmuret i munkesten, udført af Ester Bove Reintoft, der siden har kreeret fire messehageler til kirken.

Kunstneren Merete Barker har malet kirkens nye altertavle i 2006. Motivet “den sidste nadver” sættes af Merete Barker ind i “det himmelske lys”. 2008 fortsatte Merete Barker med maleriet “Se nu stiger solen” som udsmykning i det epitafium, som skriveren på Åkær fik opsat.

Byens kirker er i det store og hele åbne, når der er personale på kirkegårdene.

Skanderborgs Kirkecentre:

KIRKECENTER KIRKEBAKKEN Kirkebakken 4

Ved foden af Skanderup Kirke opførtes 1992 et Kirkecenter i to etager. Arkitekt Flemming Steen Sejersen har på smukkeste vis indplaceret kirkecenteret i bakken op til kirken. Her er kirke- og kordegnekantor for pastoratet samt konfirmandstuer og mindre mødelokaler.

KIRKECENTER HØJVANGEN Mallinggårdsvej 3

På Højvangens kirkegård blev der 2010 opført et kirkecenter med tre konfirmandstuer og kontor til præster og sognemedhjælper tegnet af arkitekt Mogens Svenning,

Billedhuggeren Foersom Hegndal, der 1969 udførte de 4 glasmosaikker i Slotskirkens krypt, har også udført de to flotte mosaikker “morgen og aften”, som oprindeligt blev skabt til kirkesalen på Mallinggård i 1981, men nu er ophængt i Kirkecenter Højvangen, hvor der også afholdes gudstjeneste.

JHL 2012